

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya kolleci

“Materialşünaslıq”

fənninin

PROQRAMI

040570– “Geyimlərin modelləşdirilməsi və konstruksiya edilməsi”

040569 - “Tikiş məmulatlarının texnologiyası”

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi
Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
Metodiki şurasının 15 sentyabr 2017-ci il
tarixli iclasının qərarı ilə təsdiq edilmişdir.
(Protokol № 1)

Bakı 2017

Tərtib etdi:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
“Zərgərlik, geyimlərin modelləşdirilməsi və
konstruksiya edilməsi” fənn birləşmə sədri

Bağirova Nazirə Əhməd

Redaktor:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kolleci
Metod şurasının sədri

Nəsirov Firuddin Novruz

Rəy verənlər:

Bakı İdarəetmə və Texnologiya Kollecinin
tikiş emalatxanasının müdiri

1.İsmayılova Sürayyə Əhməd

Azərbaycan Dövlət İqtisad Universitetinin “Dizayn”
kafedrasının müdiri

2.Məmmədova Lalə

İZAHAT VƏRƏQİ

“Materialşünaslıq” fənni “Tikiş məmulatlarının texnologiyası” və “Geyimlərin modelləşdirilməsi və konstruksiya edilməsi” ixtisaslarında tədris edilir.

“Materialşünaslıq” fənni üçün yazılmış proqramda kollec tələbələrinə (geyimin hazırlanmasında işlədilən) liflərin quruluşu və xassələri, iplik və saplar, parçalar, bəzək əşyaları və s. öyrənilməsi nəzərdə tutulur.

Toxucu sənayesinin xammal bazasının genişləndirilməsi, istehsal səmərəliliyinin yüksəldilməsi, keyfiyyətin yaxşılaşdırılması, toxucu və tikiş istehsalında geyim çeşidlərinin genişləndirilməsi kimi mövzular proqramı əhatə edir.

Proqramın materiallarının tədqiqi prosesində əsasən, parça və materialların xassələri öyrənilir, hazır tikiş məmulatlarının keyfiyyəti nəzərə alınır. Tədris materiallarının öyrənilməsində əyani vəsaitlərdən geniş istifadə olunmalıdır. Buraya sxemlər, plakatlar, albom, lif nümunələri, iplik parça, diafilm, kinofilm, texniki vəsait və s. aiddir.

Parçanın lif tərkibinə görə təhlili, parçaların xassələrinin təyini, parçaların texniki xarakteristika cədvəlinin qurulması (preyskurantın köməyi ilə), parçaların təyinatı, emal olunma rejimi, parçaların düzgün modelə uyğun seçilib əsaslandırılması proqramın mövzularında öz əksini tapır.

Fənnin tədrisinə 90 saat vaxt nəzərdə tutulmuşdur. Bura həm mühazirə, həm də seminar dərsləri daxildir.

MÖVZULAR ÜZRƏ SAATLARIN PAYLANMASI

№	Mövzuların adı	Mühazirə	Seminar
1	Giriş. Fənnin məzmunu və rolu	2	2
Bölmə 1. Toxuculuq materialları və onların alınması			
1.1	Toxuculuq liflərinin və saplarının quruluşu, xassələri və təsnifatı	2	2
1.2	Təbii liflər, onların xassələri və təsnifatı haqqında	2	2
1.3	Kimyəvi liflər, onların xassələri və təsnifatı haqqında	2	2
1.4	Təbii ipliğin alınması	2	2
Bölmə 2. Parça və parçanın toxunması			
2.1	Toxucu dəzgahı haqqında ümumi məlumat	2	2
2.2	Toxuma çeşidləri haqqında	2	2
2.3	Hörmə parçalar	2	2
2.4	Toxunmayan parçalar	2	2
2.5	Toxuculuq materiallarının tamamlanması və bəzədilməsi	2	2
Bölmə 3. Toxuculuq materiallarının xassələri və keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi			
3.1	Toxucu materiallarının xassələri	2	2
3.2	Toxuculuq materiallarının əsas növləri	2	2
3.3	Hörmə parçaların əsas növləri	2	2
3.4	Parçanın görünüşündəki qüsurların qiymətləndirilməsi	2	2
3.5	Tikiş müəssisəsində parçaların qəbulu, saf- çürük edilməsi və saxlanması.	2	2
Bölmə 4. Bərkidici materiallar			
4.1	Tikiş məmulatı istehsalında istifadə olunan saplar	2	2
4.2	Tikiş istehsalında tətbiq olunan yapışqan və yapışqanlı ara qatı materialları	2	2
4.3	İstiliyi mühafizə edən ara qatı və astarlıq materiallar	2	2
4.4	Bəzək materialları və geyim üçün furniturlar	2	2
Bölmə 5. Təbii, süni xəz.			
5.1	Xəz-xəz dərilərin quruluşu.	2	2
5.2	Xəz-xəz yarımfabrikatların xüsusiyyətləri.	2	2
5.3	Təbii xəz	2	2
5.4	Süni xəz	1	1
Cəmi: 90 saat			

MÖVZULAR VƏ ONLARIN İZAHİ

Mövzu 1. Giriş. Fənnin məzmunu və rolu – 4 saat

“Materialşünaslıq” fənninin məzmunu və onun tikiş istehsalında ixtisaslı kadrların hazırlanmasına təsiri. Fənnin digər fənlərlə əlaqəsi. Toxucu sənayesinin inkişafı. Parça çeşidlərinin genişləndirilməsi və keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması. Dövlətin yüksək keyfiyyətli tikiş məmulatları istehsalı üzrə sənaye qarşısında qoyduğu əsas məsələlər. Geyimin hazırlanmasında işlədilən materialların növləri və onlara olan əsas tələbatlar.

Bölmə 1. Toxuculuq materialları və onların alınması

Mövzu 1.1 Toxuculuq liflərinin və saplarının quruluşu, xassələri və təsnifatı. – 4 saat

Liflər və saplar haqqında anlayış. Toxucu liflərinin təsnifatı. Toxucu liflərinin istehsalının inkişaf yolları. Liflərin əsas ölçülərinin xarakteristikaları: xətti sıxlığı və uzunluğu. Liflərin əsas xassələri: qırılma qüvvəsi, uzanması, liflərin yuyulmaya qarşı davamlılığı, hidroskopliyi, istilik saxlama, temperatura, işığa qarşı davamlılığı, kimyəvi təmizləmə və elektricləşdirmə xassələri.

Mövzu 1.2 Təbii liflər, onların xassələri və təsnifatı – 4 saat

Pambıq – Pambıq liflərinin quruluşu və inkişafı. Liflərin kimyəvi tərkibi və xassələri. Parçaların xarici görünüşünə liflərin quruluşunun təsiri.

Kətan – Kətan küləşinin quruluşu, elementar və texniki liflər. Liflərin kimyəvi tərkibi və əsas xassələri. Parçaların xassələrinə və xarici görünüşünə liflərin quruluşunun təsiri. Kətan lifinin istifadəsi.

Yun – Yun liflərinin quruluşu və inkişafı. Liflərin kimyəvi tərkibi və xassələri. Parçaların xarici görünüşünə liflərin quruluşunun təsiri.

Təbii ipək – İpəkçilik. Xam ipəyin alınması. İpək sapının quruluşu və kimyəvi tərkibi. Təbii ipəyin xassələri.

Mövzu 1.3 Kimyəvi liflər, onların xassələri və təsnifatı – 4 saat

Süni liflər – Süni liflərin növləri. Süni liflərin xassələri, quruluşu, kimyəvi tərkibi, bunların parçaların xarici görünüşünə və xassələrinə təsiri.

Sintetik liflər – Sintetik liflərin növləri və onların hetero silsiləli və karbon silsiləli liflərdən alınma üsulları. Monolit, kompleksli profilləşdirilmiş saplar və ştapel lifi. Sintetik liflərin quruluşunun və xassələrinin parçanın xassələrinə və xarici görünüşünə təsiri.

Mövzu 1.4 Təbii ipliğin alınması – 4 saat

Əsas əyrilmə prosesləri. Pambıq, kətan, yun, təbii ipək, kimyəvi liflərin əyrilməsi. Təbii və kimyəvi liflərdən sapların alınma xüsusiyyətləri və görünüşü. İplik və sapların xassələri. İplik sapın xassələrinin parçanın quruluşuna, xassələrinə və xarici görünüşünə təsiri. İpliğin hamarlıq şərtləri. İplik və sapdakı qüsurlar. İstehsalın əyrilmə texnologiyasının təkmilləşdirilməsi.

Bölmə 2. Parça və parçanın toxunması

Mövzu 2.1 Toxucu dəzgahı haqqında ümumi məlumat.– 4 saat

Toxucu dəzgahının işləmə prinsipi. Rapirali, hidravlik dəzgahlarda arğac sapının əsnəkdən keçirilməsinin öyrənilməsi. Toxucu dəzgahında parçanın alınması və s

Mövzu 2.2 Toxuma çeşidləri haqqında – 4 saat

Toxumanın çeşidləri. Kətan, sarja, satin və atlas toxuma növləri. Xırda naxışlı toxumalar, sadə toxumadan alınan törəmələr, reps toxuma, əriş saplı reps toxuma, arğac saplı reps toxuma.

Mövzu 2.3 Hörmə parçalar – 4 saat

Hörmə parçanın alınması. Eninə hörməli iynəsi dilçəkli trikotaj maşını və əriş hörməli qarmaqlı iynəli trikotaj maşınlarında ilmənin alınma prosesi. Sapın yönəldilməsi, sapın çıxarılması, sapdan yeni ilmənin formalaşdırılması.

Hörmə parçanın quruluşu və onun xarakteristikası.

Mövzu 2.4 Toxunmayan parçalar – 4 saat

Toxunmayan parçanın hazırlanması, müxtəlif üsullarla alınması. İynəbatırma üsulu ilə toxunmayan parçanın alınması, mexaniki texnologiya ilə bəndlənmənin əsası.

Mövzu 2.5 Toxuculuq materiallarının tamamlanması və bəzədilməsi – 4 saat

Parçaların boyaq-bəzək və tamamlanma emalı. Pambıq, ipək və yun parçaların bəzədilmə prosesinin əsasları. Pambıq və ipək parçaların bəzədilməsinin xüsusi növləri. Parçaların çapətmə və rənglənməsindəki qüsurlar. Parçadakı qüsurların tikiş istehsal prosesinə təsiri. Parçaların üz və tərs tərəfindəki sapların istiqamətinin təyini.

Bölmə 3. Toxuculuq materiallarının xassələri və keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi

Mövzu 3.1 Toxucu materiallarının xassələri – 4 saat

Toxuculuq materiallarının həndəsi xassələri xətti və səthi sıxlığı, materialların qalınlığı, materialların eni, uzunluğu. Parçanın sürtünən sahədə sapın yerini dəyişməsinə göstərdiyi müqavimət. Sapın tökülməsi, parçanın çarpılması, parçanın yığılması.

Materialların fiziki mexaniki xassələri, kimyəvi xəssələri və s.

Mövzu 3.2 Toxuculuq materiallarının əsas növləri – 4 saat

Toxuculuq materialları, pambıq parçalar, donluq pambıq parça, dəyişiklik parçalar, geyimlik parçalar, astarlıq və xovlu parçalar, kətan parçalar, yun parçalar, ipək parçalar və onların istehsalı haqqında.

Mövzu 3.3 Hörmə parçaların əsas növləri – 4 saat

Hörmə parçaların əsas növləri. Alt paltarı və üst məmulatı üçün hörmə parçaların iki tərəfli hazırlanması. Hörmə parçanın xüsusiyyətləri və hörmə parçada alınan qüsurlar.

Mövzu 3.4 Parçanın görünüşündəki qüsurların qiymətləndirilməsi – 4 saat

Toxuma prosesində müxtəlif səbəblərdən parçada qüsurların olması. Bir və ya bir neçə əriş sapının qısa və ya uzun məsafədə mövcud olmaması, arğac seyrekliyindən sapın sıxlığı, əriş sapı bəzi yerlərdə arğac sapı ilə toxunmadan parçanın üst səthinə çıxması. Parçadan toxunmayan yer. Toxucu materialının keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi. Parçanın fiziki-mexaniki xassə göstəricilərinin qiymətləndirilməsi.

Mövzu 3.5 Tikiş müəssisəsində parçaların qəbulu, saf-çürük edilməsi və saxlanması – 4 saat

Tikiş müəssisəsinə daxil olan parça partiyasının qəbulu, partiyada olan parça topunun yarlığının yoxlanması. Yarlıqda parçanın adı, hazırlayan müəssisənin əmtəə nişanı, artikul, standartın nömrəsi və texniki şərti, uzunluğu , eni, növü və s.-nin yazılması.

Bölmə 4. Bərkidici materiallar

Mövzu 4.1 Tikiş məmulatı istehsalında istifadə olunan saplar – 4 saat

Tikiş məmulatı istehsalında istifadə olunan saplar: pambıq, ipək, sintetik, görünməyən saplar. Tikiş saplarının istehsalında texnoloji proseslər, sapın qaynadılması, boyanması, bəzədilməsi. Sapların növləri, nömrələri. Tikiş saplarına olan texniki tələblər və onların əsas xüsusiyyətləri.

Mövzu 4.2 Tikiş istehsalında tətbiq olunan yapışqan və yapışqanlı araqatı materialları – 4 saat

Tikiş istehsalında tətbiq olunan yapışqan, polietilen yapışqanlı materiallar. Tikiş məmulatının başqa hissələrində araqatı materialı. Polietilen ilə örtülmüş cod araqatı materialı və tikiş sənayesində qaynaq üsulları.

Mövzu 4.3 İstiliyi mühafizə edən araqatı və astarlıq materialları – 4 saat

Üst geyimlərin hazırlanmasında istiliyi mühafizə edən araqatı və astarlıq materiallar, küləkdən mühafizə edən araqatı materialı. Geyim üçün xəzdən pambıqlı, vatin yapışdırılmış həcmli parça, təbii və süni xəzlər.

Mövzu 4.4 Bəzək materialları və geyim üçün furniturlar – 4 saat

Müasir bəzək materialları, lentlər, tesma, qaytan, krujevalar və başqa köməkçi materiallar. Tikiş istehsalında zəruri olan furniturlar. Müxtəlif ölçülərdə düymələr, düymələrin növləri. Tikiş məmulatları üçün metal və plastmas zəncirbəndlər, onların növləri. Tikiş istehsalında istifadə olunan basmadüymələr, ilgək və qarmaq onların növləri.

Bölmə 5. Təbii və süni xəz.

Mövzu 5.1 Xəz-xəz dərilərin quruluşu – 4 saat

Dəri sahələrinin topoqrafiya xarakteristikası, dərilərin sahələri, dərinin quruluşu. Xəzin biçilmə sahələri, xəz-xəz dərilərinə alınan dəyişkənliklər, dərinin coğrafi mühitdən asılı olaraq dəyişkənliyi, xəz-xəzlik yarımfabrikat texnologiyasının əsasları.

Mövzu 5.2 Xəz-xəz yarımfabrikatların xüsusiyyətləri – 2 saat

Xəzin yırtılmağa davamlığı, xəzin istiliyi mühafizə xüsusiyyəti, xəz-xəz yarımfabrikatların növləşdirilməsi, əsas növləri.

ƏDƏBİYYAT

1. A.S.Əliyev, S.S.Əliyeva, B.T.Məmmədova, S.Y.Hüseynova "Tikiş məmulatı materialşünaslığı" Bakı 2012;
2. Ə. Məhərrəmov "Tikiş materialşünaslığı" Bakı 1969;
3. Мальцева Е. П. "Материаловедение швейного" Баку 1968;
4. В.У. Баженов "Материаловедение для швейного производство" Баку 1982.